

פרשת שופטים

מה בפרשה: סיכום מתומצת של פרשת השבוע

התורה - תורת חיים היא, והשבוע נחשף לנקודת המבט של התורה על 'משפטי החיים' וסדריהם • פרשת שופטים (ושוטרים) דנה בהלכות הסנהדרין, המלך, הצבא והמלחמה

בסוף הפרשה הקודמת קראנו על המצוות הנוגעות לכל אחד ואחד באופן פרטי, כמצוות העליה לרגל, מעשרות ועוד. לעומת זאת בתחילת פרשתינו מוזכרות המצוות שנועדו לעצב את אופיו וסדריו הכלליים של העם. בראש וראשונה נקבע אופיה של מערכת המשפט המתבססת על חוקי ההלכה היהודית.

החשיבות הרבה במינוי הדיינים מתבטאת בכך שעל ידה זוכה עם ישראל לחיות בארצו שנאמר "צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ". אי ציות להוראה זו עלול לגרום להגליית עם ישראל מארצו וחורבן הארץ, אך מאידך, זו גם הדרך לחזור אליה, כנאמר: "ציון במשפט תפדה...". השופטים מזהירים לא להטות את הדין ולא לקבל מאף אחד שוחד, "כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים".

הסנהדרין

הסמכות העליונה של מערכת המשפט היהודי הוא בית הדין הגדול - ה"סנהדרין", המורכב מ-71 דיינים ומשכנו היה בלשכת הגזית שבסמוך לבית-המקדש. במקרה שלא נפלה ההכרעה בבית-הדין המקומי היו עולים בעלי הדין לירושלים כדי לקבל את הכרעת הסנהדרין הגדולה. מי שעבר על פסק דין זה נקרא "זקן ממרא" ועונשו מיתה. ככלל, לגבי כל דיניהם והוראותיהם של חכמי ודייני ישראל קיים הציווי: "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל".

המלך

בראש הפירמידה נמצא המלך. מינויו הוא אחת מהמצוות הקשורות עם הכניסה לארץ: "כי תבואו אל הארץ... וירשתה וישבת בה... שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלוהיך בו, מקרב אחיך... לא תוכל לתת עליך איש נוכרי" (גוי).

התורה הגבילה את המלך במספר תחומים:

"לא ירבה לו סוסים" - המלך יכול לגדל סוסים רק לצורך מרכבתו ופרשיו אך לא לשם הפגנת כבוד וכד'. הסיבה לכך נעוצה בעובדה שאת הסוסים היו מביאים בדרך כלל ממצרים ולכן חששו שהמלך ישלח אנשים מבני-ישראל על מנת שיגדלו שם סוסים ובכך יעברו על ציווי ה' "לא תוסיפון לשוב בדרך הזאת (למצרים) עוד". "לא ירבה לו נשים" - טבען של נשים הן מפתות בדברים את בעליהן לעשות מעשים שאינם ראויים להם, לפיכך הוגבל מספר הנשים שהמלך יוכל לשאת. "וכסף וזהב לא ירבה לו מאוד" - רק כדי כלכלת צבאו ועבדיו. על המלך להיות מסור כל כולו אל העם ולכן אין מקום עפ"י דת ישראל למלך שמגמתו למלא את אוצרות המלוכה, לטפח את כבודו ולמלא את תאוות ליבו.

כמו כן מצוה על המלך לכתוב לעצמו ספר תורה מיוחד - "משנה תורה", נוסף על ספר התורה שכל אחד מישראל מחוייב לכתבו. ספר זה מלווה את המלך במשך כל שעות היום והלילה אפילו בעת הארוחה. מטרתו - "למען ילמד (המלך) ליראה את ה' אלוהיו... לבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל..."

פרשת שופטים

חוקי צבא ומלחמה

מלחמות היהודים נחלקו לשני סוגים :

מלחמת מצוה

כדוגמת המלחמות בשבעת עמי כנען לצורך כיבוש הארץ ובעמלק שלקראתם הוכרז גיוס כללי.

מלחמת רשות

שמטרתה להרחיב את גבולות הארץ ולהטיל אימה על הגויים. היציאה למלחמה זו כפופה לאישור הסנהדרין.

בפרשת השבוע אנו קוראים על סדרי היציאה למלחמת הרשות. בתחילה השמיע הכהן דברי עידוד באוזני העם: "אל ירך לבבכם, אל תיראו... כי ה' אלוהיכם ההולך עמכם, להלחם לכם עם אויבכם להושיע אתכם". אחר כך הופיעו שוטרי הצבא וניפו את שורות הלוחמים: מי שבנה בית ועדיין לא חנך אותו, מי שנטע כרם ולא הספיק להנות מפריו, העומד להנשא וטרם נכנס לחופה, כל אלו שעדיין לא השיגו את מטרתם, אינם יוצאים לקרב מחשש "פן ימות במלחמה". מלבדם, כל "האיש הירא ורך הלבב - ילך וישב לביתו" כדי ש"לא ימס את לבב אחיו כלבבו", אדם כזה עלול להוריד את רוח הלחימה ולמשפיע על מוראל חבריו.

גם בעת המלחמה הציבה התורה מספר כללים משמעתיים :

הדבר הראשון שיש לעשות עוד בטרם מלחמה "וקראת אליה לשלום", יש לוותר על גורם ההפתעה ובמקום זאת להציע דרך לשלום. אך אם האויב אינו מוכן לכך כי אז ("ועשתה אותה עיר) עמך מלחמה וצרת עליה, ונתנה ה' אלוהיך בידך..." בשעת המצור, שלעיתים נמשך ימים רבים, אוסרת התורה להשחית את עצי הפרי שסביבות העיר. תפקיד העץ להחיות את האדם לכן אל לנו להשתמש בו למטרה הפוכה (כדי להגביר את המצור על העיר).

רצח האלמוני

בסיום הפרשה אנו מוצאים דוגמא נפלאה לחשיבות ערך חיי אדם: "כי ימצא חלל... נופל בשדה, לא נודע מי היכהו. לאחר שהרוצח נעלם ולפני שמתחילים להתעסק בקבורת ההרוג מגיעים למקום זקני הסנהדרין, ממקום מושבם בירושלים, וקובעים בעזרת מדידות מדויקות את העיר הקרובה ביותר למקום הרצח. זקני אותה עיר מביאים מן הרפת עגלה ועורפים את ראשה. מעשה עריפת העגלה הצעירה בא לכפר ולהגביר את הזעזוע מהריגת אותו אדם בטרם עת. זקני העיר רוחצים את ידיהם מעל העגלה הערופה ואומרים "ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו, אומנם אף אחד לא מעלה על דעתו שיד הזקנים היתה בדבר אך היות שחובת אנשי העיר לדאוג ליושבים והמתארחים בה לאכילה שתיה ולוויה (ללוותו אל מחוץ לעיר) לכן מצהירים נציגי העם, הזקנים, שלא ראו את הנרצח.

חודש אלול: צוואת העגלון - מוסר לחיים

אצלנו נעשה ה"אלול" הפקר ושוב אין פוחדים ממנו כמו בשנים קדמוניות - ! דברים חוצבים אלו אמר הגר"י לוינשטיין זצ"ל באחת משיחותיו - כל אדם בטוח במצוותיו ובמעשיו ואינו רואה סיבה על מה יש לו

פרשת שופטים

לשוב.

התחושה הזאת נובעת מההרגשה שהנה חלפה לה שנה שבה הוא זכה לכל טוב וממילא כנראה הקב"ה מחל לו על כל עוונותיו ואין סיבה שהוא לא ימחל לו השנה, וגם אם היו קשיים פה ושם אז זה לא נורא כל כך...

היצר יודע במה חלש האדם, כוחו הוא בעיות הדין. הוא יודע לתת תחושה טובה, הרגשה נעימה שהנה עברה שנה שלמה ולא קרה שום אסון גדול ונורא, ותהיה בטוח שגם השנה הקרובה הבעל"ט תהיה כזאת ואין שום סיבה שיתרחש בשנה זו איזה קושי שלא תוכל לעמוד בו. כוחו של היצר הוא בתשלום מיידי בבחינת "צ'ק מזומן" - הנאות עכשוויות, הצעותיו מפתות וקשה מאוד שלא ליפול ברשותו.

בספר "להגיד", מובא מעשה נפלא שסיפר הרב שבתאי יודלביץ' זצ"ל על צוואתו של עגלון:

רבי יונתן אייבשיץ, זכר קדוש לברכה, סיפר פעם על גדלותו של עגלון יהודי ירא שמיים. עגלון - שניצח בדבריו כומר רע צורר יהודים. באותה תקופה בפראג, הצטרף למשפחת המלוכה כומר שונא ישראל מובהק שהציב לעצמו מטרה להשניא את היהודים על המלך. פעם לפעם היה נכנס לויכוח חריף עם רבי יונתן אייבשיץ. אש האנטישמיות שבערה תמיד בלב מלכי האומות הייתה מלוכה על ידי ויכוחים אלו, ותארו לכם עד כמה מצב היהודים היה תלוי בוויכוחים אלו.

לרבי יונתן אייבשיץ ניתנה סייעתא דשמיא מיוחדת, ה' חננו בשכל חריף, הגיון בריא ומחודד להשיב לצוררים מנה אחת אפיים. הוא עמד וניצח גם את אותו כומר בן בליעל.

ויהי היום. ויכוח נוקב מול רבי יונתן הסתיים בניצחון סוחף לרעתו של הכומר. קם הכומר על עומדו, ואמר בפני המלך: "בעיקרון הצדק איתי ודת הנצרות הינה הטובה והמעולה שבכל הדתות, אלא שמוחו השנון ופיו החד של הרב אייבשיץ הם שעומדים בעוכרי. הצדק לא עימו אלא אומנות הויכוח בידו ותו לא, וגם אוכיח להם את צדקתי. אם תכניסו יהודי פשוט ורגיל מעמך בית ישראל, שיעמוד איתי בוויכוח רגיל, נראה בעליל איזו דת נכונה."! נימנו וגמרו כי היהודי הפשוט הראשון שיחלוף ליד ארמון המלוכה, ייקרא פנימה לעמוד בשאלות ותשובות עם הכומר.

לא עבר זמן רב ועגלה רתומה לסוס חלפה ליד הארמון ובה עגלון יהודי לבוש בגדים מרופטים ובידו שוט גדול.

הכניס אותו בפקודת המלך. העגלון כמובן הוצג בפני המלך ויועציו - שמו ושם עירו וכו'.

"בבקשה-!" הכומר קיבל את רשות הדיבור.

"יש לי להציע לך עסקה," - פתח הכומר - "מהיום ואילך מלך אוסטריה יאשר לך משרת 'עגלון' בחצר המלוכה - משכורת גדולה וקבועה, מכאן ולהבא לא תזדקק לחסדם של אנשים. אתה ובני משפחתך העניים תוכלו להתגורר חנם בסמוך לארמון, תהנו מזכויות אזרחיות מלאות, תקבל גם תואר אצילים ומאומה לא יחסר לך - עושר ואושר. נוסף לכך, נדאג לעולם הבא שלך ושל משפחתך. שם תשבו ליד אותו האיש ותתענגו בשכר נצחי."

"בתמורה עליך להסכים רק שאשפוך עליכם מעט מים ואכריז בשעת הזאת המים - מים אלו שהותזו על

פרשת שופטים

גופכם הם בשם האב, הבן ורוח הקודש - כמנהג הנוצרים."

הכומר סיים את דבריו לפני העגלון הסמיקו. הוא לפת את השוט בחרדה. העגלון עשה בידיו ובראשו תנועות שליליות, עד שגם הצליח להוציא מפיו מילים בודדות בקול נמרץ ותקיף: "לא! לא! לא!"

הכומר שהיה משוכנע שעני מדוכדך כמוהו יסכים לעסקה, עמד מולו נבוך. הכומר מיהר לשאול: "טוב, בני, לא נכריח אותך או את בני משפחתך - לעשות משהו ניגוד לרצונכם, אך תגיד לי, בבקשה, תסביר לי: מה ההיגיון שבהחלטתך? למה אתה מתנגד לעסקה בסגנון זה?"

באותה שעה רבי יונתן אייבשיץ צוק"ל עמד גם כן בצידי האולם והתפלל להקב"ה שיתן חכמה בלב היהודי. עיניו של העגלון נחו על הכומר והמלך, והיה ניכר כי הוא חושש מלענות ושוקל בדעתו האם בכלל להשיב. המלך ביקש ממנו: "אל תפחד, בבקשה, דבר כאוות נפשך. לא נעשה לך כל רע." העגלון אזר כוח והשיב: "כאשר הצעת לי את העסקה נזכרתי באבי המנוח ז"ל שהיה מדריך אותי על כל צעד ושעל. אבא המנוח, גם הוא היה עגלון - נקי כפיים וישר דרך. לפני מותו ציווני לחיות כיהודי ירא שמיים סר מרע ועושה טוב ומקיים רצונו של בורא העולם. מלבד זאת לימד אותי פרק בהליכות חיים - במשא ומתן. בתוך דבריו הזהיר ואמר: 'אם תיתקל בסוחר סוסים שיציע לך להמיר את סוסך בסוס משובח יותר והוא גם מוכן להוסיף סכום כסף - אל תסכים! הרי לא סתם הוא מוכן לתת לך סוס ועוד לשלם כסף על ההחלפה. הסוס שנראה טוב ומשובח בוודאי סובל ממחלה נסתרת או שהוא גנוב או כל פגם אחר שיתגלה אחר כך. ואם יבוא סוחר ויציע לך סוס תמורת סוס שלך, ללא כל הוספת תשלום מצידו, גם כן אל תסכים, כי גם במקרה כזה ודאי יש לו חשבון של רמאות והונאה, כי למה לו להחליף סוסים ללא כל טובת הנאה לעצמו!?"

"אבל אם יבוא סוחר ויאמר לך: 'ר' יהודי, קח סוס כתחליף לסוסך, ובתמורה עליך לשלם כך וכך כסף, כאן טמון מקח הגון. כוונתו של הסוחר ישרה ואז תתחיל לבדוק את הסוס אם הוא אכן מתאים לך ותכין את עצמך לקראת העסקה.

"אדוני הכומר, - אמר העגלון - "אתה הצעת לי עסקה ובה כל טוב שבעולם הזה - בתוספת חיי נצח טובים בעולם הבא, ואינך דורש ממני כל תשלום או תמורה, כל זה הראה לי שסחורתך פגומה. משהו רקוב בה... לכן אני ממאן: לא! לא! אני מסרב!"

המלך חייך. הוא ציווה לאחד המשרתים שיעניק לעגלון מתנה יקרת ערך וישלחו לנפשו לשלום.

הכומר היה כאוב. לאחר כמה רגעים ביקש שיקראו לר' יונתן והודה בפניו: "ניצחתני, רבה של פראג, גם הפעם!"

כמה סוסים חולים אנשים קונים! בר מינן, השטן מציע שפע של סוסים טובים ללא כל תמורה, כמה חכם הוא השטן... מוכר סוסים גנובים וחולים ואנשים קונים ואח"כ מתחרטים. הם לא יודעים את צוואתו של עגלון יהודי זקן.

אוי, כמה שהיא נכונה אותה צוואה! אנו הולכים שלווים ושאננים ועוסקים כל הזמן במסע של קניות. הבה נבחן כמה מהצעותיו של השטן: הנה מגיע לו הבוקר, בא השטן ואומר לך: "צדיק שלי, שכב לך עוד חמש - עשר דקות כדי שתהיה ערני בתפילה... אל תדאג, יש מי שיפתח את הבית - הכנסת, גם יש תמיד חזן שיתחיל לקרוא את הקורבנות". ולאחר עשר דקות שוב מופיע השטן ואומר לך: "אין מה למהר, הרי אתה קורא מהר יותר מהחזן ותוכל להדביק אותו בתפילה. לכן קח לך את הזמן, תישן, יקירי, תירדם עוד קצת,

פרשת שופטים

צדיק שלי..." ואנו בתמימותנו מאמינים לכל מילה היוצאת מפיו ובטוחים שהצעותיו הן כל - כך הגיוניות. הבה נאזין לצוואתו של העגלון ונקבל עלינו לא להחליף עולם נצחי בעולם חולף. היצר הוא כה ערמומי, כה מחוכם. הצעותיו אינן זולות. כל התחליפים שהוא מציע הם טובים, מהנים, ולעיתים יש בהם נחת כספי ועל הכל נלווה "תשלום במזומן".

היצר הרע כוח הפיתוי שלו הוא בתשלום מיידי, הנאה עכשווית ואין ספק שקשה להילחם בו. הוא נלחם בכל כוחו ואינו מוותר ולא אחת התחליפים שהוא מציע באים כ"מצוות", כ"תורה". הוא אינו מציע הצעות שנדחה אותן על הסף. אדרבה הוא משכנע עם הצעות הגיוניות, מפתות ואנו בנקל נלכדים ברשתו. ואתה, יהודי יקר, זכור לנגד עיניך את צוואתו של העגלון: בדוק את התחליף המוצע לך ומי מציע אותו, היצר הטוב או היצר הרע.

הרמב"ן באגרתו כתב: "וכאשר תחשוב כל אלה תירא מבוראך ותישמר מן החטא". רבי בנימין דיסקין, אביו של המהרי"ל זצ"ל, אמר: "לחיות שעה קלה שלא לפי ההלכה - מיתה טובה הימנה!".

על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד

כתב הרמב"ן 'על פי שנים עדים או שלשה עדים, וכו' ועל דרך הפשט אמר הגאון רב סעדיה שנים עדים או שלשה מקבלי עדות השנים ואין בכתוב קבלת עדות רק עדים אבל כמדומה לי שטעה הגאון בדינו כי עדות דיני נפשות לא תקובל רק בפני סנהדרין של עשרים ושלשה'.

ובגמ' (כתובות כא, ב) 'שלשה שישבו לקיים את השטר שנים מכירין חתימות ידי עדים ואחד אינו מכיר עד שלא חתמו מעידין בפניו וחותרם'. וכתב שם הרמב"ן 'ואני תמה העדות שהעידו בפני אותו השלישי היאך שמה עדות והא צריך ג' ואין עדות אלא בפני ב"ד, וי"ל כשהיה מומחה וראוי לדון בשאר דיני ממונות וכו'".

והנה איתא בגמ' (ב"ב מ, א) 'קיום שטרות בשלשה', ואי' שם בראשונים דאף דקימל"ן בדיני ממונות דשנים שדנו דיניהם דין, בקיום שטרות אין דיניהם דין, ולפ"ז נראה דה"ה דיחיד מומחה לא מהניא בזה, ומה דאי' הכא ברמב"ן דיחיד מומחה מהניא ביה היינו לקבלת העדות ולא לעצם פסק הקיום.

ולכאורה ילה"ק, לדברי הרמב"ן דס"ל דקבלת העדות צריכה להיות בפני אותו ב"ד שיכול לדון דין זה, דמ"ש הכא דכתב דסגי בחד לקבלת העדות, אף דבעינן שלשה לעצם פסק הדין.

והנראה לומר בזה, דהנה בטעמא דמילתא דבעינן שלשה לקיום השטר איתא בתוס' (כתובות שם) 'אין נראה אלא כעד מפי עד ומטעם זה הצריכו ג' בקיום שטרות דהוה סגי בב' אלא משום דבעינן שיהא ב"ד כדפרישית', ומבוא' דבאמת עיקר פסק הדין של הקיום הוי ככל דיני ממונות, דאפשר אף ע"י יחיד מומחה, וכל מה דבעינן שלשה לפסק הקיום היינו היכא דרוצים לכתוב פסק הקיום בשטר והיינו עשיית ההנפק, דבכה"ג בעינן שלשה לפסק הקיום והיינו משום גזירה, דאם לא יהיה שלשה חתימות בשטר יבאו לטעות שלא נתקבלה עדותם בב"ד, אלא עדים בעלמא קבלו את עדותם והוי עד מפי עד. וכיון דכל מה דזקוקים לשלשה לפסק הקיום היינו לצורך שיכלו לכתוב זאת ולא מצד עצם הפסק, להכי אף לקבלת העדות א"צ שלשה.

לרוקן אמבטיה בשפיות

"שמא תאמר לי באיזו דרך בודקים כאן את רמת בריאותו הנפשית של המאושפז ומחליטים כיצד להעניק לו טיפול,?" שאל המפקח האזורי על בתי החולים הפסיכיאטריים את מנהל בית החולים ממנו בא להתרשם.

פרשת שופטים

"אווו, התלהב המנהל. לשאלה כזו חיכה על מנת שיוכל לנפח את חזהו בגאווה. "פיתחנו שיטה ייחודית בכדי לדעת באיזה מצב נפשי נמצא המאבחן שלפנינו. אנו ממלאים אמבטיה עד גדותיה, נותנים בידו מזלג, כפית, כוס ודלי. המשימה שניתנת לו היא - לרוקן את האמבטיה באמצעים העומדים לרשותו."

"זה נשמע נהדר," היה תורו של המפקח להתלהב. "בוודאי עוקבים אתם לראות האם יבחר במזלג, בכפית, בכוס או בדלי על מנת לרוקן את האמבטיה, וכשמטופל משתמש בדלי - אין מקומו אצלכם. כי מנת המשכל שלו תקינה לחלוטין."

"צר לי לאכזב אותך אדוני המפקח," כחכח מנהל בית החולים בגרונו, "דומני שגם אתה צריך לעבור אצלנו טיפול קטן". "מה," לא האמין המפקח למשמע אוזניו. "אני! מה לא טוב במה שאמרתי?"

"אדם שנפשו בריאה," נד המנהל בראשו, "מוציא את הפקק האוטם את חור הניקוז וכך מרוקן את האמבטיה..."

בתחילת חודש אלול בדרך כלל קוראים בתורה פרשת 'שופטים', ומילותיה הראשונות של התורה בפרשה זו אכן דורשות מאיתנו להעמיד פיקוח ומשמר הדוק על כל שערי הערים והמדינה, על מנת לוודא שכל המתרחש בשטח שיפוטן נעשה על פי הצדק והמשפט.

בדרך רמז ידוע בשם צדיקים שהפתחים והשערים בהם צריכים אנו לשים שופטים, הם שערי הגוף ופתחיו: אוזניים, עיניים, אף ופה. להיווכח ולדעת שכל התוכן ששומע, רואה, מדבר ואף נושם האדם - הכל נעשה בצורה טובה ומבוקרת והוא אינו נחשף לתכנים שיחוללו שמות בנשמתו הטהורה, ויגרו את חושיו ועצביו בצורה מופרזת והרסנית.

אין מתאים מפרשה זו להתחיל בה את תהליך התשובה שנמשך ארבעים יום מאלול ועד יום הכיפורים על מנת להוכיח לקב"ה שאנו רוצים באמת לשוב אליו, השינוי שאנו עושים הינו רציני ומקבל תקופה מכובדת של ארבעים ימים בהם אנו משתדלים מעבר להרגלנו ומקווים שהשינויים אותם אנו רוצים להכניס לשגרה - יתקבעו בנפשנו למשך כל חיינו.

בית או מקום שלא טופח ותוחזק כנדרש, מעלה אבק וחלודה אט אט, עד למצב שבו צריכים לשקול עד כמה כדאי לתקן את הקיים מאשר להשקיע בחדש. דבר זה נכון לגבי הרבה חפצים ומקומות. אך ישנם יוצאים מן הכלל בהם משקיעים בשימור, יעלה ככל שיעלה: חפצים שאין כמותם בעולם כולו וגם אם נשחזר אותם הרי שבידינו יהיה העתק אבל לא מקור.

נשמתו של כל יהודי הינה ייחודית! אין כמותה בכל העולם כולו, לא הייתה כמותה ולא תהיה כמותה. לכל אחד יש תפקיד שעליו להשלים בפסיפס האלוקי המרהיב מאז אדם הראשון ועד ביאת משיח שאז יתבצע התיקון השלם. יהודי אי אפשר להחליף, חייבים להשקיע בשיפוצו וניקיונו...

מזלו של חודש אלול "בתולה". במשנה מוצאים אנו מושג של "קרקע בתולה," דהיינו קרקע שלא נחפרה מעולם. אך לאחר שנחרשה הקרקע או חפרו בה לצורך מסוים - איבדה הקרקע את שם התואר שלה ואינה בתולה עוד.

פרשת שופטים

מזלו של החודש מרמז לנו, כך כותבים הספרים הקדושים, שכוחה של התשובה חזק עד כדי להשיב את המצב לקדמותו. אפילו למצב שהיה קודם החטא עד שלא נשאר סימן ורושם מהחטא שנעשה.

לכאורה, תשובה אמיתית אינה ניתנת לביצוע. במשך כל ימות השנה לא הקפדנו במיוחד על גדרי התורה ומצוותיה, כל אחד בתחום שבו גבר עליו יצרו. איך נוכל בפרק זמן של ארבעים יום לתקן את מה שקלקלנו ולהוסיף על כך עוד קבלה או התחזקות טובה למשך השנה החדשה?

הסוד נעוץ בכך שבמקום להוציא בכפות וכוסות את כל החטאים והלכלוך שאגרה נשמתנו בשקדנות וחריצות בפיקודו של גנרל יצר הרע, ביכולתנו לפתור את הבעיה בצורה פשוטה בהרבה: לפתוח את הפקק האוטם את האמבטיה וכל הזוהמה תתנקה בשניות ותישטף החוצה...

במקום להשקיע בתיקון מידות רבות; בחיזוק בלימוד התורה; בשלום הבית; ביחס לילדים ולזולת - יכולים אנו לנצל את החודש הנעלה שלפנינו, אלול, על מנת לפתוח את הפקק האוטם את ליבנו ובבת אחת נתנקה מהלכלוך ונאחז בבורא עולם באמצעות תשובה מאהבה.

השופר

אחד ממנהגי חודש אלול הוא לתקוע בשופר כל החודש בכל בוקר לאחר תפילת שחרית, שכן קול השופר מזכיר לעם להתעורר בתשובה, לקראת הימים הגדולים הקרבים ובאים - ראש השנה ויום הכפורים.

השופר הוא סמל החירות והדרור כנאמר בפרשת היובל שבספר ויקרא: "תעבירו שופר בכל ארצכם וקראתם דרור בארץ לכל יושביה". השופר בא לעורר נרדמים ולהפיל חרדה על שומעיו, כנאמר בעמוס: "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו?" השופר שימש לאות הכרזת מלחמה ולקול תרועתו ניהל גדעון את מחנהו להלחם במדין ועמלק, בקריאת "חרב לה' ולגדעון", והוא בא להכריז גם על הפסקת המלחמה כמסופר בספר שמואל ב' על יואב שתקע בשופר "ויעמדו כל העם ולא ירדפו עוד אחרי ישראל ולא יספו עוד להלחם".

קולות שונים לשופר, ולכל קול וקול הוראה מיוחדת. חז"ל אומרים "לא נברא השופר אלא לטובה לישראל" (תנא דבי אליהו זוטא), ואכן, שתי מתנות ניתנו לישראל - תורה וארץ ושתייהן כאחת טובות הן. על הארץ נאמר "טובה הארץ מאד מאד", ועל התורה נאמר "אין טוב אלא תורה", ושתייהן ניתנו לישראל, ומטובתו של השופר עלינו ללמוד.

עם יצא ממצרים בדרכו לארץ אשר נשבע ה' לאבותיהם לתת להם. הארץ מיושבת על ידי "גוים רבים ועצומים" ולא בנקל אפשר לכבוש אותה. שבע שנים נלחמו ישראל ביושבי הארץ עד אשר נכבשה לפניהם. בכל המלחמות הקשות היה ארון ברית ה' נוסע לפני העם, לאורו נסעו ולאורו התנחלו בארצם - שתי המתנות הללו - תורה וארץ כרוכות יחד ואי אפשר להאחת בלי השניה ולפיכך קדמה נתינת התורה לנתינת הארץ בכדי שיכנסו לארצם ותורתם בידם. "בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים", נגלה עליהם אלקי אבותיהם בענן כבודו ובקול שופר עליהם הופיע, "ויהי קול השופר הולך וחזק מאד, משה ידבר והאלוקים יענו בקול", וזה, בשופר ניתנה תורה לישראל.

לאחר מעמד הר סיני קפץ על העם רוגז המרגלים שהוציאו דיבת הארץ רעה לפניהם - "וימאסו בארץ חמדה וירגנו באהליהם". מוכנים היו המתלוננים לשוב מצרימה עם התורה שקבלו מסיני, אך כשם

פרשת שופטים

שהארץ ניתנה להם על מנת שיקבלו את התורה, כן ניתנה להם התורה רק על מנת שיכנסו לארץ. על בני הדור ההוא נגזר למות במדבר ובניהם אחריהם נכנסו לארץ אחרי נדודים של ארבעים שנה, ותורתם בידם.

כשעבר הדור החדש את הירדן, עמדה לפניו העיר הבצורה יריחו "סוגרת ומסוגרת", עוברי הירדן היו נכונים להסתער על העיר ולהוריד את חומותיה, אבל אז באה הקריאה להקיף את העיר שבעה ימים "ושבעת כהנים ישאו שבעת שופרות היובלים לפני הארון והכהנים יתקעו בשופרות", ולקול תרועת השופרות "נפלה חומת העיר ועלו העם איש נגדו וילכדו את העיר". כיבוש יריחו באורח פלא שכזה ללמד את בני ישראל בא על כבוש הארץ כולה, למען ידעו כי רק על מנת שישמרו את התורה שניתנה להם בקול שופר הם נכנסים לארץ בתרועת השופרות, והשופר של יריחו בא להזכיר את השופר של סיני.

אלה הם שני השופרות שנבראו לטובה לישראל - שופר התורה ושופר הארץ, ומטובתו זו של השופר עלינו, כאמור, ללמוד הרבה לימינו אלה.

מנהג ישראל לומר לפני תקיעת שופר בראש השנה שבע פעמים את המזמור בתהילים: "כל העמים תקעו כף". המספר שבע קדוש לנו במיוחד כנאמר: "כל השביעין חביבים לעולם" ובכל תפילותינו לא מצינו דבר שנאמר שבע פעמים פרט למזמור זה שנאמר לפני התקיעות והכתוב: "ה' הוא אלוקים" הנאמר שבע פעמים לאחר תפילת נעילה, ולא בכדי הנהיגו זאת.

והנה, ידועים דברי הרמב"ם שמטרת התקיעות הן לעורר ישנים משנתם ולהקיץ נרדמים מתרדמתם, והשאלה המתבקשת היא האם נמצא כל העולם במצב של שינה, הרי לו ישנו באמת כל רשעי ארץ את שנתם, לא היה מקום לדמעת העשוקים ולאנקת העניים שאנו שומעים ורואים כל צעד, ואם רואים אנו "את כל העשוקים הנמצאים תחת השמש", כדברי שלמה המלך בקהלת, סימן שאין העולם ישן כלל ואין להם צורך בשופר להקיצם משנתם?!

אלא, הנרדמים הם כוחות הנפש המוליכים את האדם בדרכי חיים ותפקידו של השופר הוא להקיץ את כוחות הנפש הנרדמים, בכדי שיכבשו את החיים שבקרבתם, ולפיכך השופר הוא סמל השלום המודיע בזמן מלחמה לאנשי הצבא כי חדלה המלחמה, ואז ישליכו בשמחה את כלי נשקם מעליהם. ומהטעם הזה, לבל יפול כוחינו בקרבנו בראותינו את כל הנעשה בעולם, נוהגים לומר את המזמור שבע פעמים לפני התקיעות כהקפת "שבעה כהנים בשבעה שופרות ביום השביעי שבע פעמים", "ותיפול החומה תחתיה", וביום זה יום הרת עולם בו אנו מפרסמים מלכותו בעולם ומבטלים כוחות הטומאה כמובא בספרים, אומרים אנו בהתרגשות ופוקחים עינים ומתפללים "ידבר עמים תחיתנו", "יבחר לנו את נחלתנו", וזו היא תעודת השופר להקיץ מתרדמת היאוש, ולפיכך מצות השופר היא בתקיעה תרועה תקיעה, להעיר לנו אוזן שאם אמנם אחרי התקיעה הראשונה שנשמעה בסיני בא העולם למצב של תרועה - חרדה ושברים, אבל עתידה עוד להשמע התקיעה האחרונה - הגדולה שעליה נאמר: "וה' אלקים בשופר יתקע", הוא יתברך בעצמו יהיה התוקע, ואז "כל יושבי תבל ושוכני הרים כנשוא נס יראו וכתקוע שופר ישמעו".!

בניית חברה של צדק מתחילה בכל אחד מאיתנו

פתיחה

עיקר הפרשה עוסק בבנייה נכונה של הנהגת החברה, שופטים ושוטרים, נביא ומלך, בניית הראש המנהיג את החברה בה אנו חיים. הפרשה מדברת על המינויים שצריך לעשות עבור כלל ישראל, להנהגת העם - צריך מלך, צריך שופט, צריך דיין, צריך נביא. למעשה, כל עניני ההנהגה של העם מתחילים בפרשה הזאת. כאן באה התורה ללמד אותנו על בניית חברה של צדק. לא צדק ארצי המוכר לנו, אלא צדק אלוקי, צדק המחובר ומושתת על חוקי הבריאה עצמה. האריז"ל אומר שהעולם הוא אדם גדול והאדם הוא עולם קטן. זה מכיל את זה וזה נמצא בתוך זה. כאשר

פרשת שופטים

אנו נגשים ללימוד הפרשה, חייבים להבין שלא מדובר רק על החברה ככלל, אלא מדובר גם על ההנהגה הפנימית של כל אחד מאיתנו. כל אדם מכיל בתוכו חברה שלמה וחובתו ללמוד כיצד להנהיג אותה בצורה בריאה ונכונה המשרתת את תכלית הבריאה. האדם עצמו הוא השופט, הוא השוט, הוא המלך, הוא אפילו הנביא של עצמו, קיימים בו כל הכוחות הללו, ועליו להנהיג את כל ענייניו בהם על פי דרכה של תורה.

מינויים טובים

הרב שיינברגר שליט"א אומר, הפרשה מורה לנו שצריך למנות שופטי צדק והמינוי צריך להיות כזה שהם ידעו היטב שהם צריכים להיות שופטי צדק. במציאות המוכרת לנו, מינויים הם בדרך"כ תוצאה של מהלכים אינטרסנטים. אנשים מגיעים למינויים מתוך רצונות אישיים לכבוד, מעמד וכסף. אנשים עושים מינויים לחברים שלהם שלא לפי הכישורים ולא לפי המידות הטובות של אותו אדם.

התורה אומרת שהשופט צריך להיות בעל מידות טובות יותר מכל אדם אחר בחברה. כדי שכאשר ישב לשפוט בדיון, לא יפעל מתוך מניע אישי, נקמה, שנאה, או חוסר נשיאת חן. על מנת לא ללכת וליפול בדברים האלה, צריך להיות אדם אמיתי שיכול להתעלם מכל רגשותיו האישיים ולדון את המשפט כפי שצריך לדון אותו, על פי דרכה של תורה. חשוב למנות את אלה שמובטח שישפטו "מִשְׁפָּט-צֶדֶק", כי כאשר יש שופטי צדק כל המציאות מסתדרת בהתאם. לכן כתוב, "שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים, תִּתֶּן-לָךְ", זאת אומרת, אתה תמנה. הדגש הוא שעל פי דרך המינוי שלך, כך יהיה טבעם של השופטים. הרבה תלוי במינוי, אם המינוי הוא לפי המידה הראויה של הדרך שבה צריכים להיות שופטים או ח"ו לפי שיקולים ומניעים אחרים. הרב שיינברגר שליט"א מדגיש, השיפוט השכלי של האדם הפרטי הולך לפי השופטים. אם הם הגונים, העם חושב בצורה נכונה. כתוב, שהכל הולך אחר הראש. כיון שראש העם יש לו איזו מחשבה מסוימת, המחשבה שלו משפיעה על כל העם. כשיש יראה בהנהגה, אף אחד לו פועל בקלות ראש בעם. לכן ענין המינויים כל כך עקרוני וחשוב.

פני הדור

אנחנו חיים בדור מאוד מיוחד, כידוע, הדור נקרא "עקבתא דמשיחא", הדור האחרון. בכתובים נאמר על הדור האחרון, "פני הדור כפני הכלב" (מסכת סוטה). מה זה כפני הכלב? יש משל של ה'מגיד מדובנה' על הכלב שבא בתלונה לאריה ואמר לו, תראה, שנינו חיות טמאות, אז למה אותך כל כך מחבבים, תמיד שמים את הציור שלך על ארון הקודש וזה כבוד גדול. לעומת זאת, אחד שרוצה לבזות את השני קורא לו כלב. אז האריה אמר לו, כל הענין הוא מפני שאני לא עושה אפליה, אצלי אין משוא פנים, אני רואה בן אדם, אם אני רעב אני טורף אותו. אתה, על כולם אתה נובח ומתנפל, אבל מישהו יזרוק לך איזה עצם, מיד אתה מקשקש בזנב. זה פני הדור כפני הכלב. רב השופטים, שופטים את כולם עם כל האכזריות אבל, נותנים להם קצת שוחד, כל התמונה משתנה.

גם בהנהגה הפנימית שלנו, אנו צריכים להיזהר מתופעת 'פני הכלב'. הכלב זה הרצון לקבל שלנו שנובח 'הב, הב', 'תביא לי, תביא לי', מטה את המשפט הפנימי לרעה, גורם למשוא פנים, נותן לנו שוחד פנימי ומעוות את עינינו עד לסילוף מוחלט של הצדק האמיתי שצריך לצאת לאור, "כִּי הַשֹּׁפֵט יַעֲזֹר עֵינֵי הַכְּמִים, וַיִּסְלֹף דְּבַר צְדִיקִים".

צדיק וצדקה

העולם הגשמי הגלוי לנו, מתנהל על פי החוקים הרוחניים של העולמות העליונים. המושג צדק נמצא גם בתחתונים וגם בעליונים. אם אנו רוצים לעורר צדק בעולם, אנו חייבים ללמוד את דרך בניין הצדק בעולמות העליונים.

כתוב בפרשה, "וְצִדְקַת יְהוָה-לֶךְ--לְמַעַן, יֶאֱרִיכוּ יָמֶיךָ". העולם עומד על המשפט והצדק. אם אתה רוצה חיים ארוכים וטובים, אתה צריך להשיג את מידת הצדק. בעולמות העליונים המושג צדק הוא מידת הדין. מידת

פרשת שופטים

הדין ישרה כמו פלס, לא זזה ימינה או שמאלה. זאת המהות של משפט צדק, מה שכתוב בפרשה, "על-פי התורה אשר יורוך, ועל-המשפט אשר-יאמרו לך-תעשה: לא תסור, מן-הדבר אשר-יגידו לך--ימין ושמאל". זה אמנם נשמע כמידה נוקשית אשר רב העולם אולי אינו יכול לעמוד בה, אולם הרב שיינברגר שליט"א מלמד, שדוקא ע"י היושר של מידת הדין ניתן לעורר את הרחמים בעולם.

כתוב, "צדק צדק, תרדף". יש שתי מידות צדק, מידה אחת מצד המשפיע ומידה שניה מצד המקבל. בספירות המשפיע והמקבל זה יסוד ומלכות. כאשר יודעים להכניס את שם י"ה, את האור הגדול של הבורא, בצדק בצורה נכונה, אז המציאות משתנה. בצדק הראשון נוספת האות י' ונהיה צדיק, ובשני נוספת האות ה' ונעשה צדקה. כאשר יש משפט צדק בעולם, בדרכה של התורה, על פי האור העליון, אז העולם מתנהל בצדקה. הצדק מצד המשפיע, נהיה צדיק יסוד עולם והמלכות נהיית בעלת הצדקה ומנהלת את העולם בצדקה. אז העולם כולו מתנהל ברחמים גדולים, יש זרימה נכונה של שפע מהעליונים לתחתונים.

המקור לסבל בעולם

אחת התפילות שאנחנו מתפללים שלוש פעמים ביום היא, 'השיבה שופטנו כבראשונה ויועצנו כבתחילה, הסר ממנו יגון ואנחה'. כל היגון והאנחה, כל הקליפות, כל הסבל בעולם, זה כשאין שופטי צדק. כשהאדם ששופט אינו בעל מידות, אינו אדם נקי, אז המשפט יוצא מעוות. ברגע שזה כבר לא חוקיות התורה, זה כבר אינו משפט צדק ואז יש הסתלקות האורות וכמות הייסורים עולה.

אומר הרב שיינברגר שליט"א, יש לנו את ה'שולחן ערוך', את התורה שבכתב, תורה שבעל פה, דנו שם על כל העניינים והגיעו למסקנה לגבי כמעט כל סכסוך אפשרי. כתוב בהלכה כמעט על כל דבר, מה מידת הדין, מה לעשות. אם אחוזים בתורה באמת, אפשר להגיע לצדק ולחברה המונהגת ברחמים.

קו המשפט

הרב שיינברגר שליט"א מסביר, העולם מתקיים על קו המשפט, ספירת התפארת, מידת האיזון. כל הבריאה מורכבת מניגודים. ישנה שחיקה מתמדת של הכוחות המנוגדים זה לזה, כמו אש ומים, חם וקר, לחות ויובש. כל אחד שוחק את השני, כל אחד נגד השני וצריך איזה דבר ממוצע שיעשה שזה יהיה כל אחד בעד השני. כתוב, "אֶעֱשֶׂה-לוֹ עֵזֶר, כְּנֶגְדּוֹ" (בראשית ב' י"ח), העזר הוא גם כן כנגדו. כאשר האדם משכיל ויודע איך להתנהג, ה'כנגדו' נעשה לו לעזר. זה פלא גדול. כאשר מופיע הדבר הממוצע, הוא מכוון את הדברים, שם כל דבר במשבצת הנכונה, במידה הנכונה. כשלוקחים אש ומים ושמים את המים בסיר על האש, הסיר הוא הממוצע ואפשר לבשל את כל המאכלים הכי טובים.

כשאדם מבין שבחיי הנישואים יש שלושה שותפים והוא דואג לשתף את הקב"ה בכל מה שקורה בבית, אז מתגלה בבית הכח הממוצע שמאזן ומחבר בין הניגודים, ואין ניגודים גדולים יותר מאיש ואישה. יוצא שרק בגילוי הכח הזה בבית ניתן להפסיק את השחיקה ולהגיע לשלום בית אמיתי, לאיזון הטוב שנקרא קו המשפט. לכן המשפט הוא היסוד של הקיום של כל דבר בעולם. אם אין משפט שום דבר לא מסתדר.

בנינו של עולם זה שאין שום דבר לבטלה, אין שום 'כנגדו' מיותר. מה שצריך כדי שתהיה תועלת מכל דבר זה שיבוץ של הדברים במקום הנכון, בזמן הנכון. אז הכל פועל לתועלת ושום דבר לא מזיק. המזיקים הכי גדולים הופכים להיות מועילים. "בְּרָצוֹת ה', דְּרָכֵי-אִישׁ; גַּם-אֵינִיבִיו, יִשְׁלַם אֹתוֹ" (משלי ט"ז ד'). אם האדם רוצה לחיות חיים שלמים, יבחר בדרך המשפט האמיתי. אם יש לו בעיה, ילך לבית דין צדק, ישמע למשפט התורה, לדיינים צדיקים, ישרים, בעלי מידות טובות, לא משוחדים, אז יזכה למשפט שיסדר את כל המציאות שלו באמת. כל המזיקים ימצאו את מקומם וכל ה'כנגדו' יהפכו לו לעזר.

אמונה ותשובה

הפרשה תמיד נקראת בתחילת חודש אלול, חודש התשובה, חודש של בדק בית אישי, מה מניע אותי? מה מנהיג אותי בחיים? אנחנו מדברים על הנהגה פנימית ויש שני דברים שנמצאים ומעסיקים את האדם

פרשת שופטים

באופן תמידי ועוזרים לו להגיע להנהגה של סדר אמיתי בחייו. אחד זה אמונה - לכל יהודי יש אמונה. אומר הרב שיינברגר שליט"א, אפילו שהוא נשבע כל יום בספר תורה שאין לו אמונה, יש לו את האמונה הזאת. עובדה שמי שנמצא בצרה, צועק 'שמע ישראל'. האמונה הושרשה בנו עוד במעמד הר סיני, כשראו את הקולות, את הלפידים, את גילוי השכינה. כמובן שיש גם מסורת וזכות של האבות. הדבר השני זה ענין של תשובה. אומר ה'מגיד ממזריטש', אדם חוזר בתשובה בשעת העבירה. כבר בשעת העבירה הוא לא מרגיש טוב, זה מפריע לו ואז כבר יש לו הרהורי תשובה. התוצאות של זה מופיעות אצל כל אחד בזמן שלו, לפי הקצב שלו. אבל בינתיים כל אחד כבר עוסק בתשובה כל הזמן. יוצא שאנחנו עסוקים באמונה ותשובה באופן תמידי. אבל, למה עדין לו הגענו לתשובה שלמה? כי עוד לא הגענו לסדר. צריך לעשות סדר בעניינים, בדברים שאנו עוסקים בהם. אנחנו מאמינים, אבל אנחנו עושים פעולות שהם כנגד האמונה. צריך לזרום עם הסדר של האמונה. האמונה היא כמו שדה - "שָׂכַן-אֶרֶץ, וְיָרַע אֶמּוֹנָה" (תהילים ל"ז ג'). אדם רועה בתוך שדה של אמונה וצריך לעשות סדר, מתי חרישה, השקיה, יישור השטח וקצירה. אנחנו צריכים ללמוד את הסדר של הנהגה נכונה. העולם שלנו מלא בבלבולים של דעות שונות. צריך לעבד את האדמה מחדש ולתת לתשובה אמיתית לצמוח מזה.

כיוון התנועה בדרך

הרב שיינברגר שליט"א אומר, השינוי הגדול של בעל תשובה הוא שינוי בכיוון התנועה. אם ההנהגה הפנימית שלו היתה עד עכשיו בכיוון מסוים, הוא צריך רק לעשות תנועה הפוכה. האדם עושה עם אותם כוחות גם את העבירות וגם את המצוות. צריך רק לראות באיזה כיוון הכוחות מופעלים, ואין בענין הזה משהו באמצע, ממוצע, בינוני, הכל תלוי בכיוון. או שאני בכיוון שאני עובד את השם ואז זה בצורה מוחלטת, או שאני בכיוון שאני עובד עבודה זרה. אומר הרב שיינברגר שליט"א, אדם קובע לעצמו את הדרך ומאותו רגע שהוא כבר פונה אל הכיוון הזה, הוא כבר הגיע לסוף הדרך. אם אדם החליט שהוא רוצה להיות צדיק גמור, הוא כבר בדרך והוא יהיה צדיק גמור. לכן גם כל הבירור שמופיע בפרשה על מי הם היוצאים למלחמה. כי אופי היציאה קובע את תוצאות הקרב.

גם כתוב בפרשה, "לֹא-תִטַּע לְךָ אֲשֵׁרָה, כָּל-עֵץ: אֲצֵל, מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיךָ-- אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה-לְךָ". מה כל כך פסול בעץ אשרה? עובדי עבודה זרה היו נוטעים אותו במקום העבודה הזרה שלהם. אבל זה בסה"כ עץ. אלא, שיש בעץ הזה סימן וזיכרון לעבודה זרה. האדם רק רואה אותו ונזכר שיש אפשרות לעבודה זרה. נגד הסימנים האלה התורה מזהירה אותנו. שנוציא מהדרך שבה בחרנו ללכת את כל הסימנים שמזכירים לנו שאולי היתה אפשרות אחרת, על מנת שהדרך תהיה נקייה ושום דבר לא יטשטש את היעד שמוצב לנגד עינינו.

שמירה על השערים

חלק ניכר מעבודת התשובה הוא שמירה על החושים שלנו. בספר הליקוטים לאריז"ל, פרשת שופטים, נשאלת השאלה, מדוע כתוב "שָׁפָטִים וְשֹׁטְרִים, תִּתֶּן-לְךָ בְּכָל-שָׁעֲרֶיךָ"? למה לא נאמר, שופטים ושוטרים תתנו לכם בכל שעריכם, בלשון רבים? ר' חיים ויטאל זצ"ל אומר שיש כאן רמז גדול לעבודת האדם. הוא אומר, "לכל אחד ואחד מישראל, יש לו כמה שערים, ואלו הם: שער הראות העיניים, שער השמע הוא האוזניים, שער הדיבור הוא הפה, שער הריח הוא האף, שער המישוש הם הידים והרגלים".

לכן נאמר, "תִּתֶּן-לְךָ", בלשון יחיד, מפני שמדובר על כל אדם. כל אחד מאתנו צריך לשים לו שופטים ושוטרים בכל השערים הנ"ל. ישנם ז' שערים בגולגולת, שתי עיניים, שתי אוזניים, שני נקבים באף ופה. אנו מצווים לשמור על השערים האלה לטהר ולקדש אותם, לעשות באברים שימוש רוחני נכון. למשל, לכל מבט שאני מביט צריכה להתלוות השאלה, האם זה מוביל אל הטוב או להפך. מעבר לשוטר שעומד שם וצריך לפקד לאן המבט ילך, צריך להיות גם שופט שידון היטב בסוגיה ויפסוק האם זה מבט של מצוה או מבט של עבירה.

הבירור נמשך בכל השערים. יש שמיעה של עבירה, הבלי העולם הזה, לשון הרע ורכילות, ויש שמיעה

פרשת שופטים

של מצוה, שעורי תורה וכו'. יש הרחה של מצוה, כמו הבשמים בהבדלה ויש הרחה של עבירה, כמו בשמים של נשים שאינן מותרות. כתוב בספר החרדים שהמצוה 'לא תנאף' היא נוטריקון 'לא תהנה אף', גם בחוטם, כאמור, צריך זהירות. כמובן שיש גם את הפה, יש אכילה של איסור ואכילה של היתר ויש דיבור שמזיק ודיבור שמברך ומתברך.

עלינו להיות ערניים ולזכור כי, "לִפְתַּח תִּפְתָּח חֶבֶץ" (בראשית ד' ז'). כבר בבואנו לעולם, בפתח היציאה מהרחם, מצטרף אלינו היצר הרע, אותו רצון עצמי שעובד בשקידה שנשאר מנותקים מהאור של הבורא. חז"ל אמרו, שבכל פתח רובץ היצר הרע ומנסה להכשיל את האדם לבל יגיע אל ייעודו, אל הדביקות בבורא. לכן עלינו להציב שופטים ושוטרים בכל הפתחים כדי שיורחק אותו כח של פירוד ונגיע למצב של הכתוב בפרשה, "תָּמִים תִּהְיֶה, עִם ה' אֶלְקֶיךָ", תמים מלשון שלם, שנזכה ליצור מבנה שלם עם שערים שמורים, כלי שלם לאור.

מסיים הרבי חיים ויטל ואומר, "לזה אמר שעריך בלשון יחיד, לרמז על האמור. וכשהוא גודר שעריך מן החטא, אז נאמר "פְּתָחוּ, נְשָׁעִים; וַיָּבֹא גוֹי-צָדִיק" (ישעיהו כ"ו ב'), מידה כנגד מידה, וגם זוכה ל"ש עולמות של כל צדיק וצדיק, שיפתחו לו שעריהם, כי לכל עולם יש שער".

שערים בזמן

דיברנו על שערי הגוף, אבל אומר ה"נתיבות שלום", "שכל מהות האדם מורכבת משערים, וכל חיי האדם תלויים בשערים" (נ"ש על התורה). כתוב על יעקב אבינו שהגיע אל הר המוריה, מקום בית המקדש, ואמר, "אֵין זֶה, כִּי אִם-בֵּית אֱלֹקִים, וְזֶה, נֶשֶׁר הַשָּׁמַיִם" (בראשית כ"ח י"ז). מקום בית המקדש הוא נקודת החיבור של העולם הזה עם העולמות העליונים, מקום ירידת השפע לעולמנו. שער השמים, זה הפתח שדרכו אפשר להתחבר לשפע הבא מהעליונים. כל העבודה שלנו היא לשמור על השערים וליצור את החיבור הנכון דרכם.

גם לכל זמן יש שער. יש שער של היום והוא בעת היקיצה ויש שער של החודש בכל ערב ראש חודש. התודעה שלנו באותם רגעים קובעת את המשך דרכנו. אנו נמצאים בתחילתו של חודש אלול. חסידים אמרו שהשנה בעצם מתחילה מאלול, מפני שאלול הוא השער לשנה החדשה. חודש התשובה, חודש של התבוננות, איזו עבודה עשינו ואיזו עבודה עוד יש לפנינו. בדיקה אישית מדוקדקת של מצב השערים שלנו. האם השערים שלי מקודשים לעבודת הבורא? ניתן עכשיו, בכח של אלול, ר"ת, "אֶגְי לְדוּדֵי וְדוּדֵי לִי" (שיה"ש ו' ג'), לחזק את השמירה שלנו ולהעלות את השימוש בכל השערים אל 'דודי', לחזק את הקרבה שלנו אל בורא עולם. אז נזכה לקיים את הכתוב בפרשה, "וּבְעֶרְתָּ הָרֶע, מִקֶּרְבְּךָ", לבער את ה'רצון עצמי' מקרבנו. אז נזכה ל"דודי לִי", נזכה לחיבור אמיתי וגילוי שכינתו של הקב"ה בעולם כולו.

תמים תהיה עם ה'

הדלת, הציר, והמזוזות, (עפ"י המגיד מדובנה בתוספת)

המדרש אומר "כשתהיה תמים, תהיה עם אלוך" ישנם שני סוגי הדבקות אחד כשמדביקים שני חפצים שונים בגודלם והם יתחברו בקלות והשני כשמדביקים שני חפצים עקומים שיש צורך בדיוק רב ע"מ שידבקו יפה יפה אנחנו מצויים להדבק בקב"ה כמו שכתוב "ובו תדבקון" אך צריכים אנו להזהר שאנחנו נתאים את עצמינו אליו ולא שח"ו הוא יתאים את עצמו אלינו וזה הפירוש "תמים תהיה" כלומר מלשון תתאים את עצמך עם ה'אלוך ולא תטעה שהוא יתברך צריך לעשות משהו מלמעלה לא כפי שבאים להרכיב את הדלת שהצירים הקבועים נמצאים למטה במזוזות הפתח ואז מתאימים את צירי הדלת לצירים שלמטה

וכפי שאמרנו שאנחנו נתאים(תמים) את עצמינו ויכולותינו לה'יתברך ובה יתפרש "יעזוב רשע דרכו"

פרשת שופטים

תעזוב את העקמימות שבך ואז "וישוב אל ה'וירחמהו".

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלוקיך נותן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק (טז,יח)

מהו 'לשבטיך' שאמרה כאן התורה, דמאי אהני לן הא, דהרי נתחלקה הארץ לשבטים.

ויש לבאר, דהנה מצינו שיתרו אומר למשה רבנו שימנה הרבה דיינים ושפטו את העם בכל עת והכל על מקומו יבוא בשלום, ופי' בזה האלשיך, דיתרו אמר למשה אם תרצה אתה לבדך לשפוט את העם הרי לא יתכן לעשות זאת במהירות, וא"כ תתארך המריבה ביניהם, ולכן מוטב שתתבונה בדיינים ואז תכף ומיד יוכלו להשפט ומתוך כך ירבה השלום.

לפכיך ציוותה התורה למנות דיינים בכל עיר ועיר, דאל"כ יצטרכו בעלי הדיינים לילך מעיר זו לעיר אחרת, וע"ז יתארך המריבה ביניהם, ולכן מוטב למנות דיינים בכל עיר, וכיון שנעשה דין נעשה שלום.

וזהו שאמר הכתוב 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך', למען השלום. והראיה שהקב"ה חפץ בשלום, שהרי 'נותן לך לשבטיך', דחילק את הארץ לשבטים ולא יחיו בערבוביא, דע"כ יהיה שלום ביניהם, ולכן אף אתה רדוף אחר השלום ותמנה דיינים בכל עיר ועיר.

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלוקיך נותן לך לשבטיך (טז,יח)

לכאורה קשה דאיתא ביומא (כו, א) אמר רבא לא משכחת צורבא מדרבנן דמורי אלא דאתי משבט לוי או משבט יששכר, וא"כ איך אפשר דמכל שבט יהיה שופטים ושוטרים, ויותר דאמרינן בגמ' סוכה (כז, ב) אין לך כל שבט ושבט מישראל שלא העמיד ממנו שופט.

ובישמח משה זי"ע מפרש בדרך נפלא בהקדמת דברי הגמ' (בב"ק יז, א) אמר רבי יוחנן משום ר"ש בר יוחאי וכו' כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים זוכה לנחלת שני שבטים לנחלת יוסף ולנחלת יששכר, וזשה"כ ושפטו את העם משפט צדק איך יתכן שישפטו משפט צדק הא לא יכלו לכוון ההלכה דלא אשכחן צורבא מדרבנן דמורי או מלוי או מיששכר, אלא לזה אמר צדק צדק תרדוף שיעסקו בצדקה דהא בתורה ודאי יעסקו אלו שרוצים לשפוט בדין תורתנו הקדושה אם כן מצורף לזה יעסקו גם כן בצדקה, ואז ישפטו צדק.

ובאהל דוד עמ"ס (סוכה כז, ב) דאמרינן שם מעשה ברבי אליעזר ששבת בגליל העליון בסוכתו של יוחנן ברבי אלעאי בקיסרי ואמרי לה בקיסריון והגיע חמה לסוכתו אמר לן מהו לפרוס עליה סדין אמר לו אין לך כל שבט ושבט מישראל שלא העמיד ממנו שופט וכו' מפני שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו לעולם. דהנה אמרינן דלא משכחת צורבא מדרבנן דמורי אלא דאתי משבט לוי או משבט יששכר, ואיך יתכן שמכל שבט ושבט היה שופט, אלא מי שמחדש הלכות מדעתו לא יכול להורות אם לא שהוא משבט לוי או משבט יששכר, אבל אם אינו אומר דבר שלא שמע מפי רבו, א"כ אפילו שהוא אינו משבט לוי או יששכר אבל כיון שרבו משבט לוי או יששכר או שלמד ממי שלמד מהם והוא רק מוסר דבריו ואינו מוסיף עליהם א"כ יכול להורות אף שהוא משאר שבטים.

וז"ש ר"א ולא לדחותם בדברים בעלמא אלא להורות שיש לנהוג כפי הנהגתו שלא לומר דבר שלא שמע מפי רבו, דהרי אין לך כל שבט ושבט מישראל שלא העמיד ממנו שופט, ואפילו לא משבט לוי ויששכר וע"כ שלא אמרו דבר שלא שמעו מפי רבותיהם. וזה כמו שר"א היה נוהג שלא לומר דבר שלא שמע מפי

פרשת שופטים

רבו ולכן לא ענה על השאלה אם מותר לפרוס סדין.

כי השוחד יעור עיני חכמים (טז,יט)

הקשוני, מדוע בפרשת משפטים (שמות כג, ח) כתיב כי השוחד יעור פקחים, ואילו הכא בפרשת שופטים כתוב כי השוחד יעור עיני חכמים, ויש להבין הטעם לשינוי זה, וצ"ע הדבר.

ובדרך צחות נראה, דיש לדייק עוד שבפרשת שופטים כתיב יעור עיני חכמים, ואילו בפרשת משפטים כתיב יעור פקחים, ולא נקט עיני, וצ"ב.

אלא דבפרשת שופטים כתיב חכמים, וידוע כי החכם עיניו בראשו לכן כתיב גבי' עיני, משום שחכם עיניו בראשו, מה שאין כן בפרשת משפטים דלא כתיב בה מלת חכם, לכן לא כתיב גבי' עיני, ואולי באמת מכאן הראי' כי החכם עיניו בראשו

צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלוךך נותן לך (טז,יט)

למאי כפלה התורה 'צדק צדק', והלא בחד מינייהו סגי.

ויש לפרש ע"פ מה דאי' בגמ' (פסחים ח, א) 'האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או שאהיה בן העוה"ב הרי זה צדיק גמור', והק' שם התוס' (ד"ה שיזכה) דהלוא שנינו (אבות פ"א מ"ג) 'אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס'.

ויש לתרץ, דכל מה שצריך לשמש את הרב שלא ע"מ לקבל פרס היינו בעצם המצוה, אבל אם כבר קיים את המצוה כדינו, ורוצה להוסיף על המצוה על מנת שיחיה בנו או שיהיה בן העוה"ב, כיון שעושה אף מה שאינו מחויב ה"ז צדיק גמור.

ובזה נבין את הכפילות בדברי הכתוב, 'צדק צדק' דהיינו שלא תסתפק בצדקה העיקרית אלא תוסיף עליה ותיתן גם מה שאינך מחויב, עי"ז תזכה 'למען תחיה וירשת את הארץ' דהיינו ארץ העליונה, כלומר העולם הבא, שבהוספה על המצוה רשאי אתה להתנות ע"מ שאהיה בן העוה"ב.

כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים (טז,יט)

"גילויי התורה בשליטת השוחד והנגיעה, מטילים צל גדול על כל יושרן של דעות האדם ומחשבותיו הבנויות על שכלו, ומעוררים ספקות והרהורים אם יש קורטוב של אמת בכל השקפת עולמו. איך אפשר לו לאדם להיות הוגה דעות ישרות ואמיתיות, בשעה שהוא מלא שוחד ונגיעות כרימון, מסברות עקומות הקרובות לנטיותיו הפסיכולוגיות" ("הסבא מסלבודקא צ"ל, אור הצפון).

הנגיעה העצמית היא יסוד במידות, כי הרי אדם קרוב אצל עצמו, ולכן עליו תמיד לבדוק את המעשה שלפניו, אם טהור הוא מנגיעה עצמית, אם איננו מוסווה באיזו פניה ונגיעה שאינו מרגיש בה כלל, והיא פועלת בו ומשפיעה על כיוון המעשה, וכדברי רבי ישראל מסלאנט צ"ל: "ואף אם ישמור האדם דרכו להיזהר מכל חשש של נגיעת הדעת, בכל זאת מי יתן קו ומשקולת לדרכי הנטיה? הלא זה דרך כוח נפש האדם, לקשור חבל בחבל, נימא בנימא, להוציא פרי עמל מבלי אשר ימצא ראשית סיבתו. אשר אולי לזה הזהירו חז"ל כי דיין יראה עצמו כאילו חרב מונחת בין ירכותיו וגיהנם פתוחה מתחתיו, יען כי בדין הנטיה עלולה למאד".

פרשת שופטים

מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א, מביא מדרש שבשעה שאמר משה לישראל שבצלאל יעשה את המשכן, היו ישראל מרננים אחרי משה ואומרים שכל הגדולה הוא נוטל לו ולמשפחתו. אמר להם משה: דעו וראו כי לא מדעתי אני עושה, אלא מפי הקדוש ברוך הוא. ויש להבין, במה שכנע אותם, הלא הדרך בעינינו כאלו כפי מה שאנו רואים שלא מאמינים, ולמה האמינו עד כדי כך שאמר להם "ראו", משמע מזה שהוא היה כל כך משוכנע עד שהוצרכו להודות, וכשאמר להם "ראו", אז כל אחד הגם שהיה לו קצת עקמומיות שבלב לחשוך את משה מחמת קנאה שהוא עושה מעצמו בשביל קרוביו, אבל בניכרין דברי אמת שלו ראו ממש. אצל קורח, גם חשדו אותו ולא האמינו, כי אז כבר היה נגיעה שקרח רצה את הכהונה או את הנשיאות, וכשיש נגיעה עצמית, כבר לא יכולים לשכנע אפילו בדברים שיוצא מלב טהור כמו של משה, כי למי שהנגיעה העבירתו על דעתו, אי אפשר לשכנע בשום אופן.

"הסבא מנובהרדוק" זצ"ל אמר שיש ענין של נגיעה אישית למשל אם חושבים ללכת לקבל פני אדם או לא ללכת, האם מגיע לפלוני הכבוד שאטרח לקבל פניו או לא מגיע לו, דבר ראשון יש לשקול אולי נכנס גם שיקול של עצלות והנגיעה היא שמתעצלים לקום ולעשות את מה שצריך. כיצד יש לנהוג? הסבא זצ"ל היה קודם לובש את הפרווה ויוצא מהבית ומגיע עד סמוך לאכסניה של האורח ושם היה מחליט.

"המשגיח" הגאון הצדיק רבי שלמה וולבה זצ"ל אמר: "לפעמים אדם מרגיש שאולי יש לו איזו נגיעה בענין, אבל הוא נוטה יותר לחשוב שאינו נוגע בדבר, מקובלנו מרבותינו בעלי המוסר שכשאדם חושד בעצמו אולי הוא נוגע בדבר, שידע נאמנה שהוא ודאי נוגע בדבר".

מסופר על הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל שהגיע פעם לעיר אחת על מנת לייסד שם ישיבה. באותה העיר היה רב שגם היה תלמיד חכם ולמדן, אבל לא במידה של רבי אלחנן. כשראו בני העיר שרבי אלחנן בעירם, הלכו כולם ובאו אליו. רבי אלחנן נוכח לדעת שהוא פוגם בכבודו של רב העיר ולקח את הישיבה והלך משם. אדם שאינו גדול, יאמר, מה איכפת לי, הרי חייבים ללמוד תורה, אבל אדם גדול יודע כי בנין חייב להיבנות בלי שום טענה ופקפוק. אם כבודו של הרב יפגע מכך, נוסעים משם (מתוך הספר "מערכי לב).

הרב דסלר זצ"ל היה אומר בשם הגה"צ רבי ירוחם ממיר זצ"ל, שכשיש לאדם בעיה שקשה לו בעצמו להגיע לאמת ולפתור אותה בגלל שיש לו נגיעות שמשחדות את מבטו, ואין לו אפשרות באותו זמן להתייעץ עם אדם גדול, עדיף שישאל את שאלתו אפילו לסנדלר ברחוב ולא יפסוק לבד לעצמו, כי לאחר אין נגיעות.

המבחן הראשוני לאדם, כותב הגר"א וייסבלום שליט"א, הוא: אם הדעה או החלטה פרצו באופן ספונטאני, בלי כל מאבק עם עצמו, קרוב לוודאי ש"נגיעה" הפעילה אותן. אם הוא שוקל ומתלבט ומתקשה ונאבק עם עצמו וההחלטה עלתה לו בקושי, הרי עבר את המבחן הראשוני, ואז אפשר שההחלטה היתה טהורה.

צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלוךך נותן לך (טז, כ)

למאי כפלה התורה 'צדק צדק', והלוא בחד מינייהו סגי.

ויש לפרש ע"פ מה דאי' בגמ' (פסחים ח, א) 'האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או שאהיה בן העוה"ב הרי זה צדיק גמור', והק' שם התוס' (ד"ה שיזכה) דהלוא שנינו (אבות פ"א מ"ג) 'אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס'.

ויש לתרץ, דכל מה שצריך לשמש את הרב שלא ע"מ לקבל פרס היינו בעצם המצוה, אבל אם כבר קיים

פרשת שופטים

את המצוה כדינו, ורוצה להוסיף על המצוה על מנת שיחיה בנו או שיהיה בן העוה"ב, כיון שעושה אף מה שאינו מחויב ה"ז צדיק גמור.

ובזה נבין את הכפילות בדברי הכתוב, 'צדק צדק' דהיינו שלא תסתפק בצדקה העיקרית אלא תוסיף עליה ותיתן גם מה שאינך מחויב, עי"ז תזכה 'למען תחיה וירשת את הארץ' דהיינו ארץ העליונה, כלומר העולם הבא, שבהוספה על המצוה רשאי אתה להתנות ע"מ שאהיה בן העוה

והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שעריך את האיש או את האשה וסקלתם באבנים ומתו (יז,ה)

וברש"י אשר כרת ה' אתכם שלא לעבוד עבודת כוכבים. צ"ב היכן מצינו שכרת ה' ברית על עבודת אלילים.

ונראה לבאר ע"פ מה ששמעתי מהגרי"ז זלה"ה, בדבר אמירתנו בתפילת שחרית בשבת ושמרו בני ישראל את השבת וכו', והקשה הגרי"ז מדוע מזכירים אנו מקרא זה דוקא, והרי מקראות רבות נשנו בשמירת השבת. וביאר דכיון שהזכיר בתפילה דבר לוחות שניתנו בברית שבהם כתוב שמירת שבת, חפץ היה להביא מקרא המוכיח ששמירת שבת בכלל ברית היא, וזאת משום דהשבת הכתובה בלוחות הברית נחשבת מצוה שניתנה בברית וכדכתיב במקרא זה 'ברית עולם'.

ולפ"ז י"ל, דהרי באותן לוחות שנקראו ברית נשנו נמי הדברה שלא לעבוד עבודת אלילים, וא"כ נמצא דאיסור זה אף הוא בכלל הדברות שכרת עמנו ה' בברית שלא לעשותם, כמו במצות השבת

על פי שנים עדים או שלושה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד (יז,ו)

יש לדקדק בלשון הכתוב דכאן נאמר 'שנים עדים', ואילו לקמן (יט, טו) נאמר 'על פי שני עדים' ולא נאמר 'שנים' ומאי שנא.

ונראה לומר ע"פ מה דמצינו במדרש (במדבר רבה סו"פ מסעי) דכל מקום שנאמר 'שנים' היינו שנים השווים לכל דבר, וכגון מה שנאמר (מלכים א' י"ח) 'ויתנו לנו שנים פרים' היינו פרים השווים, ששניהם מאם אחת ושניהם גדלים על מרעה אחד.

עפ"ז נבין את דקדוק לשון הכתוב, דהפסוק שלפנינו עוסק בדיני נפשות דכתי' 'יומת המת', ואי' בגמ' (מכות ו, ב) דעדות מיוחדת כגון אחד רואה מחלון זה והשני מחלון אחר, פסולה בדיני נפשות וכשרה בדיני ממונות.

נמצינו למדים, דבדיני נפשות בעי' שני עדים שיהיו שוין בראייתן לפיכך נאמר בזה 'שנים עדים' דשניהם שוין, משא"כ הפסוק להלן עוסק בדיני ממונות דלא בעי' ביה שני עדים שוין, לפיכך נאמר בזה 'שני עדים'.

כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבות בשעריך (יז,ח)

וברש"י, בין דם לדם בין דם טמא לדם טהור, בין דין לדין בין דין זכאי לדין חייב, ובין נגע לנגע בין נגע טמא לנגע טהור.

פרשת שופטים

ויש לעיין, מדוע לגבי דם ונגע נקט רש"י בתחילה את צד החומרא שהוא דם טמא ונגע טמא, ואילו לגבי הדין נקט תחילה את הצד הקולא דין זכאי, ולא נקט תחילה דין חייב כשאר הדברים.

ונראה, דהרי לא שייך מציאות של דם טהור, דהדם מצד עצמו אינו טהור, ורק היכא דהוא דם טמא מטמאין מחמתו, וה"נ בנגע לא מצינו שיש נגע טהור, אלא כל נגע שהוא בגדרי טומאת נגעים הוא טמא, ואם לאו ליכא כלל טומאה וממילא הוא טהור, ולהכי נקט את הצד שיוצר בו דינים חדשים והוא דם ונגע טמאים.

אמנם בדין, אף דין זכאי הוא דין ככל הדינים ושניהם אמת, אלא דיש אחד שהוא חייב מחמת הדין ויש אחר שהוא זכאי מחמת הדין, וכיון דשייך למיתני שניהם נקט צד הקולא תחילה דעדיף לפתוח בטובה.

שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלוקיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי (יז,ח)

מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, דאמר מר שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך (כתובות יז, א). מאידך מצינו בגמ' (קידושין לב, א) דהרב שמחל על כבודו כבודו מחול, ויש להבין במה חלוקים המלך והרב.

אלא דמלך, כל מעלתו הוא מצד מה שישראל מלכוהו, ובעצם כל ישראל ראויים למלוכה אלא דאותו מינו למלך עליהם ומכבדין אותו בשל כך, ומלכותו מצטיינת בכבוד שנותנים לו, נמצא דאם ימחול על כבודו הרי הוא הופך להיות כאחד העם ואין לו כל מעלה על פני שאר העם. משא"כ החכם דהכבוד מגיע לו בגלל מעלתו, ומשום כך אף אם ימחול על כבודו הרי מעלתו במקומה עומדת, ולכן שפיר יכול למחול על כבודו.

רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס (יז,טז)

וברש"י לא ירבה לו סוסים אלא כדי מרכבתו שלא ישיב את העם למצרים שהסוסים באים משם, כמה שנאמר בשלמה ותצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוס בחמשים ומאה.

והקשה הרמב"ן מירושלמי סוף סנהדרין דאיתא התם לישיבה אי אתה חוזר אבל אתה חוזר לסחורה לפרקמטיא ולכבוש את הארץ.

וכן קשה על רש"י מהא דאיתא ביומא (לה,א) דניקנור הלך להביא דלתות ממצרים, וכתב הגבול"א דודאי לא עבר באיסור שא"כ לא הוי מתרחשא ליה ניסא, וכ"כ שם בתו"י שלא עבר, והביא הספרי כד' הירושלמי דלסחורה ומלחמה מותר לשוב למצרים.

ויש ליישב שיטת רש"י ע"פ מש"כ הר"י פערלא (ל"ת רל"ה) בהא דמנה הבה"ג שני לאוין באיסור השיבה למצרים, לאו דלא תוסיפון לראותם דפ' בשלח, ולא דלא תוסיפון לשוב דפ' שופטים, והק' הרי אין מונים לאו שחוזר על עצמו כמה פעמים, ותו דא"כ ימנה גם הלאו שבפ' כי תבא, שכן איתא בירושלמי (סוכה פ"ה ה"א) בג' מקומות נצטוו ישראל שלא לשוב למצרים.

ותי' הרי"פ דשני ענינים חלוקים הם הלאו דפ' בשלח לא תוסיפון לראותם, שזה הוי לאו על העם המצרי, וגם אם יהיו במקום אחר יהיה אסור לשוב אליהם, והלאו דלא תשובו דפ' שופטים הוי לאו על המקום במצרים גם אם לא יהיה העם המצרי שם, ולכן מנה הבה"ג בתרתי, כיון שהם אכן לאוין חלוקים, אבל

פרשת שופטים

הקרא דפ' כי תבא הוי רק חזרה על אותו ענין ואתו נמנה ללאו בפנ"ע.

ומעתה י"ל בדעת רש"י שהאיסור על הישיבה במצרים הוי רק לישיבה ולא לסחורה, אכן האיסור דלא תוסיפון לראותם שקאי על העם נאסר גם לסחורה, ומדויק היטב מה שפי' רש"י בסנהדרין שהחשש הוא שמא יבואו לקנות סוסים במצרים ויעברו בלאו דלא תוסיפון לראותם, ולמה לא פי' שעבר על הלאו הכתוב שם בפ' המלך לא תוסיפון לשוב. אלא דלפ"ז א"ש, שכן רש"י פי' שהחשש הוא שישוב לסחורה של סוסים, וא"כ שייך רק הלאו של לא תוסיפון לראותם

לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (יז,יא)

המהר"ל זצ"ל כותב בספרו "באר הגולה": כל תקנות, גזירות, סייגים ומנהגים שחידשו חכמינו בתורה שבעל פה מבטאים את רצון השי"ת ואותו רצון אינו מתגלה אלא במועד הנכון על ידי חכמי הדור. החכמים והצדיקים שבכל דור מהווים, איפוא, את התגלמותה של התורה שבעל פה שעל ידם יוצא רצון השי"ת מן המחשבה אל הפועל.

עלינו להבין שחכמינו הם העומדים על משמר התורה וכל אשר יורונו מחובתנו לקיים מאמרם ככתבם וכלשונם. הפירוש לפסוק "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך" הוא לעשות בדיוק כפי שיוורנו חכמינו. בקיום תורה ומצוות אין דרך ביניים, יש רק דרך אחת!

לעיתים תזוזה קלה היא הגורמת למעבר ישיר ממצווה לעבירה ואף שבמבט הראשוני אין אנו נותנים דעתנו על כך. אמנם יש מצוות שאין כל קושי בקיומם ולא רק זאת אלא אנו אף מקיימים אותן באהבה ובמסירות נפש, אך מאידך יש איסורים וחומרות שאנו לעיתים נאבקים כדי לשומרם כראוי ולעיתים אף נדרשת גבורה נפשית כדי להתמודד עימם. סיפור נפלא אירע באשדוד, היכול ללמדנו מהי מסירות נפש אמיתית.

בזמנו התחוללה "סערה גדולה" בארץ (ובריכוזים חרדיים בחו"ל) בעקבות הוראת רבנים לאסור את חבישת הפאות לנשים, שמקורן משיער הודי, לאחר מידע שהתקבל כי השערות שהנשים ההודיות גוזזות ונמכרות לתעשיית הפאות הן משמשות כ"חלק" מעבודה זרה וכמובן כל דבר שנעשתה בו ע"ז אסור ליהנות ממנו.

סערה גדולה התחוללה, כאמור, ונשים שביררו את סוג השיער ממנו מורכבת פאותיהן הטבעיות או שהיו בספק לגביהן, נחפזו לשרוף אותן ובנתיים הלכו עם מטפחות ראש או כובעים כתחליף עד מציאת סוג פאה "כשר".

אחת הנשים, מורה במקצועה, שנהגה לחבוש פאה החליפה אותה במטפחת וכך היא הגיעה לכיתתה, כיתה ג', אותה חינכה. התלמידות הצעירות שעדיין לא הבינו כולן את סיבת השינוי במראה של המורה לא הגיבו. אחת התלמידות, ילדה בת תשע, אשר השינוי הפתיע אותה מאוד, העזה ושאלה את מורתה: "מדוע את מכסה את ראשך עם מטפחת?"

המורה, שהופתעה מהשאלה, ואולי אף נבוכה ממנה, לא איבדה עשתונותיה והשיבה לה: "את בוודאי שמעת שהרבנים גילו שיש בפאות הנשים חשש שנעבדה בהן ע"ז, ועד שהדבר לא יובהר ויותר ע"י הרבנים, אסור לנו ללכת עם פאות. על כן כיוון שאסור לאישה נשואה לגלות שיערה כיסיתי ראשי במטפחת".

פרשת שופטים

לפתע קמה הילדה ממקומה, ניגשה אל המורה, חיבקה אותה בחוזקה והחלה ממררת בבכי חסר מעצורים.

"מדוע את בוכה?" נדהמה המורה. "קשה לי..." - מיררה הילדה בבכי. "אני לא מבינה... מה קשה לך? מילא לי קשה אבל לך? הפסיקי לבכות, תלמידה יקרה" - ביקשה המורה.

לתדהמת כולן, ללא אומר ודברים, הושיטה הילדה את ידה כלפי מעלה והסירה באחת את ה... פאה שהייתה על ראשה... בקול בוכים עמדה הילדה איתנה וסיפרה לחברותיה ולמורתה: "מזה שנה אני עוברת הקרנות בראשי עקב מחלתי וכל שערוטי נשרו. השיער שבידי הוא פאה ולא שיערי הטבעי. כאשר סיפרה המורה עכשיו שיש חשש של ע"ז ורבנים אסרו לחבוש פאה, חשתי צמרמורת בכל גופי ולא יכולתי להישאר עם השיער הזה על ראשי אפילו עוד רגע אחד."! בקול חנוק מבכי אמרה לה המורה: "ילדתי, אולי לך מותר".

שצף של דמעות פרץ מעיני המורה וכל התלמידות, בכי שנמשך דקות ארוכות ואי אפשר היה לעוצרו.

איזו מסירות נפש!!! ממש מסירות נפש!!!

בל נשכח שמדובר בילדה בת... תשע שנים, ילדה שעדיין אין לה חיוב מצוות ואין ספק כי היא יכולה למצוא לעצמה כל מיני היתרים מקילים מדוע עכשיו היא עדיין יכולה להישאר עם הפאה.

ומה יקרה אם היא תשאיר את הפאה בבית, ובימים שעדיין לא נמצא הפתרון ההלכתי היא לא תגיע לביה"ס או שתדאג לפאה חלופית סינטטית או המורכבת משיער מארץ אחרת.

אין ספק כי זוהי גבורה נפשית שספק אם נשים צדקניות יכלו לעמוד בניסיון קשה זה.

אך זו כוונת הכתוב: "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" - בדברי חכמים אין דרך ביניים, יש ימין ויש שמאל. השאלה היא לאיזה כיוון אתה הולך. לוואי ואנו נלמד מילדה קטנה זו איך עובדים את ה' בתמימות, כיצד מקיימים את מצוותיו בלי לנטות כי הוא זה מ"כל אשר יורוך". אנו זקוקים לעוד הרבה תעצומות נפש כדי לעמוד בגבורה מעין זו. אנו בניסיונות יותר פשוטים מחפשים ומוצאים כל מיני "מסלולי היתרים וקולות של שעת הדחק" כדי להיחלץ ממצבים לא פשוטים.

הבה נחדד פסוק זה לנגד עינינו: לא תסור! לא תסור! .

והיה כשבתו על כסא ממלכתו (יז,יח)

יש לדקדק מהו שכתבה תורה והיה כשבתו על כסא ממלכתו דייקא.

ויש לדון, האם באמת כל החיוב לכתוב משנה תורה חל רק כשיושב על 'כסא המלכות' ולא קודם לכן כשנתמנה, כיון דהישיבה על כסא המלכות היא מוסיפה בכינון מלכותו ואז מתחייב המלך במצוה זו, או דמש"כ על כסא מלכותו, זהו רק משל למלכות שכך היא דרך המלכות.

והנה בברכות הפטרה אומרים על כסאו לא ישב זר, ובזה ודאי שאין הכונה לכסא ממש שיושב בו המלך, אלא 'למלכות' עצמה, אמנם אפשר דמש"כ בפסוק כשבתו על כסא וכו', בא לומר דלא סגי בכך שהמלך התחיל את מלכותו, אלא צריך שתהא התחלת הנהגת המלכות, וכגון שישפוט את העם או שיעשה שאר מילי, וכ"ז נרמז בהנך תיבות והיה כשבתו וכו'.

פרשת שופטים

והנה באמת דודאי יש ענין בכסא המלך, דהא אמרי' בסנהדרין שאין יושבין על כסאו, והיינו אפי' אם אינו במקום ישיבתו התמידי, דהא מלבד איסור זה יש איסור שלא לישב במקומו, וכן הוא הדין באב שישנם ב' דברים אלו שאסור לעשותם, וש"מ שיש חשיבות מיוחדת במלכות לכסא המלך שאסור לישב בה.

וכי יבוא הלוי מאחד שעריך מכל ישראל אשר הוא גר שם ובא בכל אות נפשו אל המקום אשר יבחר ה' (יח,ו)

מה ביקשה התורה להוסיף באמרה 'אשר הוא גר שם'.

ונראה לומר, דהנה איתא בספרי דהלוי הנזכר כאן היינו כהן, דהרי בהמשך כתוב 'ושרת בשם ה'" ואילו לוי אינו משרת, אלא בע"כ דהיינו כהן. ומכאן למדו חז"ל דפעמים שכהן מקריב אף שלא בשעת משמרתו, והיינו בזמן הרגלים או אם כהן מקריב את קרבנות עצמו.

אכן י"ל דהכתוב רמז כאן לאפשרות נוספת שהכהן מקריב שלא בשעת משמרתו, והיינו בכהן גדול דאי' בגמ' (יומא יז, ב) דכהן גדול יכול להקריב כל קרבן בכל עת שירצה, ואולם מצינו הלכה נוספת דכתב הרמב"ם דכ"ג חייב לגור בירושלים ואין לו לזוז משם.

זהו שרמזה התורה באמרה 'אשר הוא גר שם' דהיינו הכהן הגדול, 'ובא בכל אות נפשו אל המקום אשר יבחר ה'" דיכול להקריב בכל עת שיחפץ.

תמים תהיה עם ה' אלהיך (יח,יג)

פירש"י: תמים תהיה עם ה' אלהיך. התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו.

הנה נודע מה שכתוב בזה"ק ויחי (דף רכ). שהגזירה אשר נגזרה על האדם בכיפור, מראה ב"צל" בהושענא רבה. ואלו דברי הזוהר שם (בתרגום ללשון הקודש): בא וראה כשמתעורר הדין (בראש השנה) בעולם צריך אדם להתעורר בתשובה שישוב מחטאיו, שהרי באותו יום "פתקין" נכתבים, אם זכה אדם ששב לפני אדונו "קורעין הפתקים שעליו". אחר כך מזמין לפני האדם יום הכפורים יום של התשובה. אם שב מחטאיו, מוטב. ואם לא, מצוה המלך לחתום הפתקים וכו'. ואם עשה תשובה שלימה לפני אדונו נקרעין הפתקין. ואם לא זכה לתשובה, אותם פתקין יוצאין מבית המלך, ונמסרין בידיו של השר המקטרג, והדין נעשה והפתקין אינן חוזרין שוב לבית המלך. ואז "הצלמים" מסתלקין ממנו (שנגזר עליו) ולא נמצאין עמו. כיון שמסתלקין ממנו, הנה ודאי עונש המלך יעבור עליו ויטעום כוס המות. ובאותו לילה של חג אחרון מלאכי הדין מזומנים ונוטלים הפתקים, ואחר שנטלו להם, מסתלקין "הצלמים" ואינם נמצאים ואם הצלמים לא נסתלקו אלא שחסרים וחלושים, אז יעבור עליו חלאים רעים בחלישות. ע"כ.

וכתב הרמב"ן בפרשת שלח (יד, ט) על הפסוק "ואתם אל תראו את עם הארץ וגו' סר צילם מעליהם וה' אתנו אל תיראום". וז"ל: יתכן שירמוז הכתוב למה שנודע כי בליל החותם לא יהיה "צל לראש האיש" אשר ימות בשנה ההיא. לכך אמר כבר "סר צילם מעליהם" כי נגזר עליהם מיתה, "וה' אתנו" כי הוא השוכן בקרבנו ועושה לנו נסים ונפלאות לעיני כל רואה, על כן "אל תיראום". עכ"ל. וע"ע ברבנו בחיי (שם).

וכתב האבודרהם, הובא במטה משה (סימן תתקנז): וזה ה"צל" אינו צל האדם ממש, כי העומד אצל הלבנה או אצל האורה, אי אפשר שלא יהיה לו צל. אלא הוא "צל הצל" הנקרא בדברי רבותינו (גיטין סו).

פרשת שופטים

"בבואה דבבואה". ויש סעד מדאמרין (הוריות יב.) האי מאן דבעי למיפק וכו' ליקום בביתא דחברא (בבית חשוך) אי חזי בבואה דבבואה וכו'.

ועוד הביא מ"ש בהוריות (יב.) שלא ינסה אותו ענין בראש השנה "דילמא מיתרע מזליה". וכתב: מכאן אני אומר שאין ראוי לנהוג (בהושענא רבא בראיית הצל) מנהג זה. ע"כ. וסיים מטה משה (שם): ועוד אני אומר דאין אנו בקיאים בצל הצל, ולאידך מי שיראה צילו וכו' לא יהרהר בתשובה, עוד כתב: והירא דבר ה' אל יהא לו עסק בנסיון הזה, רק כל יום ויום חייב להראות עצמו כאילו נסתלק ממנו הצל וישוב בתשובה וכו'.

וז"ל הרמ"א (סימן תרסד): כתבו הראשונים שיש סימן בצל הלבנה בליל הו"ר שיקרה לו או לקרוביו באותה שנה. ויש מי שכתב ש"אין לדקדק בזה" כדי שלא ליתרע מזליה, וכו'. ויותר טוב להיות "תמים" ולא לחקור אחר עתידות! עכ"ל. ולכן יש לקיים "תמים תהיה עם ה' אלהיך" ולא לחקור אחר עתידות. והשי"ת יברכנו בשנה טובה. אמן.

והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר בדבר בשמי אנוכי אדרש מעמו (יח,יט)

ובמנ"ח הק' לד' הרמב"ם (פ"ט יסה"ת ה"ב) דדריש מהאי קרא דהעובר על דברי נביא חייב מיתה ביד"ש, א"כ כל מי שעבר על עבירת לא תעשה אחת שבתורה יתחייב מיתה, כיון דנתנה התורה ע"י משה שהיה אב לבניאים וחשיב עובר על דברי נביא.

ויש שר"ל עפ"ד הזהר ששכינה היתה מדברת מתוך גרונו של משה, ונמצא שחלוקה נבואת משה רבינו מנבואת שאר הנביאים, דמשה רבינו לא היה שותף כלל בנבואה, אלא היה כצינור להעברת דבר ה' בשלימות ואילו שאר הנביאים נתנו נביאותם.

ומעתה י"ל, דהאי דינא דהעובר על דברי נביא חייב מיתה ביד"ש, אינו אלא בשאר נביאים שהם שותפים בנבואה, אבל במשה רבינו שהיה רק ככלי לדבר ה' נבואתו נחשבת 'תורה', שהעובר עליה נידון בדינים מיוחדים לה.

אלא דתירוצ' זה יועיל רק בשאר ד' ספרי התורה שנאמרו מפי השכינה, אמנם על חומש דברים הרי מובא בשם המגיד מדובנא שנאמרה מפי משה, ובהך חומש לא נאמרו דברי הזהר ש'שכינה היתה מדברת מתוך גרונו של משה', ואם כן הדרא קו' המנח"ח אמאי לא יתחייב העובר על איסור ל"ת שנשנה בספר דברים מיתה ביד"ש. וצ"ע

ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ובערת הרע מקרבך (יט,יט)

'כאשר זמם' ולא כאשר עשה, מכאן אמרו הרגו אין נהרגין. (רש"י).

טעמים רבים נאמרו בסברת הדין דהרגו אין נהרגין, דהרי לכאורה ק"ו הוא ומה לא הרגו נהרגין הרגו לא כ"ש.

ונראה ליתן טעם בזה, דהרי בכל מקום שיש ספק לפנינו אזלינן בתר חזקה, ואולם במקום דאיכא תרי חזקות הסותרות זו לזו אזלינן בתר החזקה שבנידון שבו אנו דנים עתה, ומניחים את החזקה האחרת, בכל מקום שיש כת מדות המחייבת את הנדון, ואיכא כת אחרת שמזמין את הכת הראשונה ועדיין הנידון קיים,

פרשת שופטים

היו תרי ותרי ואמרי' דכיון שעליו אנו דנים, יש לנו להעמידו על חזקתו ויש לו חזקת פטור, ולפיכך מקבלינו אנו את עדות הכת השניה כדי לפטרו ולהעמידו על חזקתו.

ואולם, אם כבר נהרגו הנידון, א"כ אין מה לדון עליו יותר, ועכשיו הדין הוא על העדים ולפיכך יש לנו להעמידם בחזקת פטור ולא להרגם, דלעולם אזלינן בתר חזקת הנידון

והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול (ישעיהו כז,כג)

ויש להבין מה הוא "שופר גדול", וכי בשופר גדול ישמעו יותר, ועל מה אנו מתפללים שיתקע בשופר גדול?

והנה, השופר זכה להיות בישראל כלי שהשתמשו בו ברגעים הגדולים ביותר שהיו לעם ישראל - בקבלת התורה - "וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר", וכן ביובל - "והעברתם שופר תרועה בכל ארצכם וקראתם דרור בארץ לכל יושביה".

קול השופר של קבלת התורה הוא קול התורה, וקול השופר של היובל הוא קול החירות, אך אלו שלבבם פונה מעם ה' רוצים להשתמש בשופר רק לצורך החירות ומעוותים את מושג החירות שאליו נתכוונה התורה, ולכן מבקשים אנו "תקע בשופר גדול לחירותינו" - שהתקיעה של השופר תהיה בשופר גדול - אותו שופר של קבלת התורה, ועל ידי תקיעה זו יבואו כל האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים שהם כל אובדי הדרך שאינם רוצים לשמוע את קול התורה, ועל ידי התקיעה בשופר הגדול ההוא של קבלת התורה, יבואו כולם וישתחוו לה' בהר

רק מערי העמים האלה אשר ה' אלוקיך נותן לך נחלה לא תחיה כל נשמה (כ,טז)

כתב הרמב"ם בהלכות מלכים (ו, א) דשבעה האומות אם השלימו וקבלו שבע מצות שנצטוו בני נח עליהן אין הורגין מהן נשמה, והרי הן למס שנאמר יהיו לך למס ועבדוך, וכל הציווי של 'לא תחיה כל נשמה' הוא רק אם לא קבלו ז' מצוות. וצ"ע דהא פסק הרמב"ם במקום אחר דכל עכו"ם שלא קבל על עצמו ז' מצוות בני נח הורגין אותו, וא"כ קשה מה נתחדש לגבי שבעה אומות דאם קבלו עליהם ז' מצוות אין הורגין אותם, הלא בשאר אומות גם אמרינן דאם לא קיבל על עצמו ז' מצוות הורגין אותו.

ונראה ליישב, דבכל הגוים החיוב להרגו הוא מחמת שלא קיבל על עצמו דין ז' מצוות בני נח, וזה מחייבו מיתה לשיטת הרמב"ם אף קודם שעבר עליהם בפועל, די שחיוב לכלל בן נח לקבל עליו ז' מצוות אלו והחיוב הוא לכל אחד בפני עצמו, אבל בשבעה אומות יש דין של החרמה ו'לא תחיה כל נשמה', ורק אם קיבלה כל האומה ז' מצוות וקיבלה על עצמה מס ועבדות אז אמרינן דאין הורגין אותם, דכשקיבלו עליהם ז' מצוות הרי יש להם הצלה מדין החרם תחרימם, ולכך דווקא היכא שכל האומה קיבלה על עצמה, אבל כשלא קיבלו כל האומה הורגין כל נשמה ואפילו נשים וטף.

רק מערי העמים האלה אשר ה' אלוקיך נותן לך נחלה לא תחיה כל נשמה (כ,טז)

כתב הרמב"ם בהלכות מלכים (ו, א) דשבעה האומות אם השלימו וקבלו שבע מצות שנצטוו בני נח עליהן אין הורגין מהן נשמה, והרי הן למס שנאמר יהיו לך למס ועבדוך, וכל הציווי של 'לא תחיה כל נשמה' הוא רק אם לא קבלו ז' מצוות. וצ"ע דהא פסק הרמב"ם במקום אחר דכל עכו"ם שלא קבל על עצמו ז' מצוות בני נח הורגין אותו, וא"כ קשה מה נתחדש לגבי שבעה אומות דאם קבלו עליהם ז' מצוות אין הורגין אותם,

פרשת שופטים

הלא בשאר אומות גם אמרינן דאם לא קיבל על עצמו ז' מצוות הורגין אותו.

ונראה ליישב, דבכל הגוים החיוב להרגו הוא מחמת שלא קיבל על עצמו דין ז' מצוות בני נח, וזה מחייבו מיתה לשיטת הרמב"ם אף קודם שעבר עליהם בפועל, די שחיוב לכל בן נח לקבל עליו ז' מצוות אלו והחיוב הוא לכל אחד בפני עצמו, אבל בשבעה אומות יש דין של החרמה ו'לא תחיה כל נשמה', ורק אם קיבלה כל האומה ז' מצוות וקיבלה על עצמה מס ועבדות אז אמרינן דאין הורגין אותם, דכשקיבלו עליהם ז' מצוות הרי יש להם הצלה מדין החרם תחרימם, ולכך דווקא היכא שכל האומה קיבלה על עצמה, אבל כשלא קיבלו כל האומה הורגין כל נשמה ואפילו נשים וטף.

כפר לעמך ישראל אשר פדית ה' ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל ונכפר להם הדם (כא,ח)

'אשר פדית ה' על מנת כן פדיתנו שאם נחטא אתה מכפר עלינו, ורוח הקודש אומר כל זמן שתעשו כך הדם מכפר לכם (ילקוט שמעוני רמז תתקכד).

נראה דהילקוט נתקשה, דלכאורה מה שנאמר 'אשר פדית ה' מיותר. דמה צריך להזכיר כאן בעת עריפת העגלה את פדיתנו במצרים.

אלא, דכשפדה הקב"ה אותנו ממצרים הרי ידע את העתיד וראה שסופינו לחטוא, וא"כ היה מקום לומר דעדיף היה שלא יוציאנו שם רבנו טען 'למה יאמרו מצרים ברעה הוציאם', וכיון שפדה הקב"ה אותנו בוודאי מאתו לא תצא הרעות. ובוודאי שכוונתו היתה דאם אם נחטא לפעמים ימחול לנו, וזהו שאמר הכתוב 'אשר פדית ה'.

ע"כ משיבה רוח הקודש 'כל זמן שתעשו כך הדם מכפר לכם', דהיינו שלא תטעו לחשוב דהקב"ה ימחול לכם בכל מצב בגלל שפדאכם, אלא אף עליכם מוטל לעשות את שלכם ואחרי כן תזכו למחילה וכפרה. ולכן עתה במציאת החלל זקוקים אתם קודם לעשות עגלה ערופה, ואח"כ תועיל בקשת הכפרה מחמת שעל מנת כן פדיתנו. אבל מחובתכם אי אתם רשאים להיפטר